

Hvor går musikskoleeleverne hen, når de går ud

En analyse af hvor de unge, der forlader musikskolerne med musikalske færdigheder på et orkesterinstrument, fortsætter deres musikudøvelse, eller hvorfor de forsvinder ud af det aktive musikliv.

FORORD

”Hvor går musikskoleeleverne hen, når de går ud?”, eller ”Hvorfor er der ikke mange flere unge, der fortsætter med at spille, selv om de har valgt ikke at gøre musikken til deres levevej?”

Danmark har en enestående tradition for klassisk amatørmusik, hvor musikere i alle aldre har mulighed for at styrke sociale relationer og sammen dyrke glæden ved at spille. På tværs af Danmark fungerer den foreningsbaserede amatørmusik som samlingspunkt for musikere og gennem koncerter og arrangementer som en væsentlig del af det lokale kulturliv. Men hvis det danske amatørmusikliv skal udvikle sig eller blot blive ved med at blomstre, er det imidlertid nødvendigt med tilgang af unge medlemmer.

I hovedparten af de danske amatørorkestre er medlemmerne over 50 år, og samtidig ved vi, at mange unge forlader musikskolerne med en solid musikfaglig ballast på et orkesterinstrument. Også mange flere, end de få rene ungdomsorkestre kan opsluge. Det er både naturligt og uomgængeligt, at mange nedprioriterer aktiv musikudøvelse i nogle år, hvor de stifter familie, og netop derfor er det vigtigt, at amatørorkestrene og de unge finder hinanden straks, når de unge forlader musikskolen, undervisningen og det pædagogisk tilrettelagte repertoire.

Dansk Amatørorkester Samvirke (DAOS) har sammen med Odense Musikskole, Danske Musik- og Kulturskoleledere (DMKL) og Dansk Amatørmusik (DAM) taget initiativ til dette analyseprojekt, som støttes økonomisk af Kunststyrelsen og Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS).

Alle medlemsorkestre i DAOS og DAO (Dansk Amatør Orkesterforbund) er blevet opfordret til at medvirke i en spørgeskemaundersøgelse. Desuden er alle musikskoler blevet bedt om at medvirke, ligesom de er blevet bedt om at videresende spørgeskemaer til nuværende og tidligere orkester elever mellem 14 og 25 år. Vi ville gerne have haft Landsgardeforeningen med, men det kunne ikke indpasses i deres øvrige aktiviteter. Der er kommet svar fra 52 amatørorkestre, 32 musikskoler og 46 musikskoleelever.

Nærværende rapport er første del af en proces, som skal afdække, hvorfor mange unge vælger at forlade musiklivet, netop som de har erhvervet de færdigheder, der skal til, for at kunne gøre fyldest i et amatørorkester. Rapporten vil i løbet af foråret 2013 blive suppleret med interviews med udvalgte orkestre og musikskoler, som har fået overgangen fra skole til orkesterarbejde til at fungere på en måde, som måske kan være til inspiration for andre.

I juni 2013 afholdes en workshop for inviterede repræsentanter for musikskoler, amatørorkestre og organisationer. Workshopdeltagerne skal arbejde med at finde frem til, hvordan amatørorkestre og musikskoler kan motivere eleverne til at fortsætte aktive amatørmusikere, så der kan opstilles et katalog over, hvad det enkelte orkester kan gøre for at tiltrække flere unge medlemmer i fremtiden, og hvilke konkrete initiativer og aktiviteter orkesterorganisationerne alene eller i samarbejde med musikskoler bør iværksætte i de kommende år.

Det er vores håb, at det færdige arbejde vil inspirere orkestre, orkesterbestyrelser, musikskoler og ikke mindst de unge selv til at finde frem til modeller, som kan få unge, dygtige musikskoleelever til at bruge deres musikalske kompetencer til at fastholde et kvalitativt musikalsk indhold i fritiden resten af livet.

Knud Ebbesen
Næstformand i DAOS

1. Formål med analysen

Nærværende analyses formål er dels at afdække, hvor de unge, som forlader en af landets 98 musikskoler med musikalske færdigheder på et orkesterinstrument fortsætter deres musikudøvelse efter musikskoleårene, og dels hvorfor de eventuelt forsvinder ud af det aktive musikliv.

2. Baggrund for analysen

Baggrunden for analysen er, at flertallet af de danske amatørorkestre har en overvægt af medlemmer på over 50 år, og en del af dem har vanskeligt ved at tiltrække nye, unge medlemmer. Analysen har derfor også til formål at afdække, hvordan orkestrene kan blive mere attraktive for de unge at melde sig ind i, samt hvordan amatørorkestre og musikskoler kan samarbejde om at lette overgangen fra musikskoleorkester til amatørorkester.

3. Metode

Analysen består dels af en spørgeskemaundersøgelse, som er afviklet elektronisk i perioden december 2012 – januar 2013, og dels af en workshop for inviterede interessenter. Spørgeskemaundersøgelsen suppleres i april 2013 med et antal mere dybtgående interviews med udvalgte orkestre og musikskoler. Workshoppen skal munde ud i en række forslag til konkrete tiltag, som vil kunne bidrage til at få flere af de unge, dygtige musikskole-elever, som ikke stræber efter en professionel musiker-karriere, til at engagere sig i amatørmusiklivet til glæde for alle parter.

4. Respondenter

Spørgeskemaundersøgelser er afviklet i form af tre separate spørgeskemaer til henholdsvis

- Nuværende og tidligere musikskole-elever på orkesterinstrumenter født i årene 1987-1998 og altså ved undersøgelsens gennemførelse 14-24 år gamle
- Musikskoler med orkesterarbejde
- Amatørorkestre, som er medlem af enten DAOS (symfoniorkestre, stryge- eller kammerorkestre) eller DAO (harmoniorkestre, brassbands og big bands)

4.1 Nuværende og tidlige musikskoleelever

I alt 48 elever har besvaret spørgeskemaet. Uden at kende det nøjagtige antal musikskole-elever på orkesterinstrumenter i den relevante aldersgruppe, må det antages at være en ret lille svarprocent. Metoden har imidlertid den svaghed, at spørgeskemaet skulle sendes ud til relevante elever via den musikskole, de går eller har gået på, og det kræver et vist ekstraarbejde af musikskolen. Analysegruppen har ingen informationer om, hvilke eller hvor mange musikskoler, der rent faktisk har sendt spørgeskemaet videre.

De indkomne besvarelser har en jævn aldersfordeling og en instrumentfordeling med en overvægt af strygere og færrest messingblæsere. Geografisk er de fordelt over det meste af landet, dog med en overvægt af besvarelser fra Fyn. 24 af de 48 besvarelser er fra fynboer.

Knap halvdelen modtager stadig undervisning på musikskolen, og omkring halvdelen af dem, som ikke længere modtager musikskole-undervisning oplyser, at de nu får undervisning på MGK eller

konservatorium. Det er en meget høj andel i forhold til det gennemsnitlige elev flow fra musikskole til videregående musikuddannelser.

41 elever har oplyst, at de har spillet i symfoniorkester og/eller kammerorkester og/eller strygeorkester på musikskolen, mens 18 har spillet i et blæseorkester, brass band og/eller big band. En hel del af eleverne har således prøvet mere end en orkesterform allerede på musikskolen.

Langt de fleste elever har også spillet i orkester andre steder end på musikskolen. Her er billedet nogenlunde det samme: Flest har spillet i symfoniorkester/strygeorkester/kammerorkester, færre i andre typer orkester. Kun 8 elever oplyser, at de ikke har spillet i orkestre andre steder end på musikskolen.

4.2 Musikskoler

I alt 32 musikskoler har valgt at medvirke i undersøgelsen. Spørgeskemaet er via musikskolernes intranet sendt ud til samtlige af landets i alt 98 musikskoler, men kun musikskoler med egentlige orkestre er blevet opfordret til at svare. Musikskoler, hvis sammenspilstilbud udelukkende består af f.eks. blandet klassisk begyndersammenspil og/eller rytmiske bands, deltager således ikke i undersøgelsen. Sammenholdt med Kunststyrelsens statistik over orkesterarbejde i musikskolerne må en del musikskoler have valgt ikke at deltage, selv om de har orkesterarbejde.

Musikskolebesvarelsene kommer fra hele landet, og langt de fleste af de medvirkende musikskoler tilbyder undervisning på alle strygeinstrumenterne samt tværfløjte, klarinet, saxofon, trompet og slagtøj. 2/3 tilbyder undervisning på horn og trombone, mens godt halvdelen har obo, fagot, horn og baryton på programmet, og kun en enkelt musikskole tilbyder undervisning på harpe.

De fleste musikskoler har mere end et orkester, og her er strygeorkestre, harmoniorkestre og slagtøjsorkestre topscorere.

I henhold til musikskoleloven skal musikskolerne tilbyde undervisning til børn og unge under 25 år, men mange skoler tilbyder også undervisning til voksne over 25 år, i en del tilfælde dog til en højere pris. 65 procent af de medvirkende musikskoler tilbyder undervisning til voksne, og hos 2/3 af skolerne kan voksne spille med i musikskolens orkestre.

Tidligere musikskoleelever er i 31 ud af 32 tilfælde velkomne i musikskolens orkestre, indtil de er 25 år.

4.3 Amatørorkestre

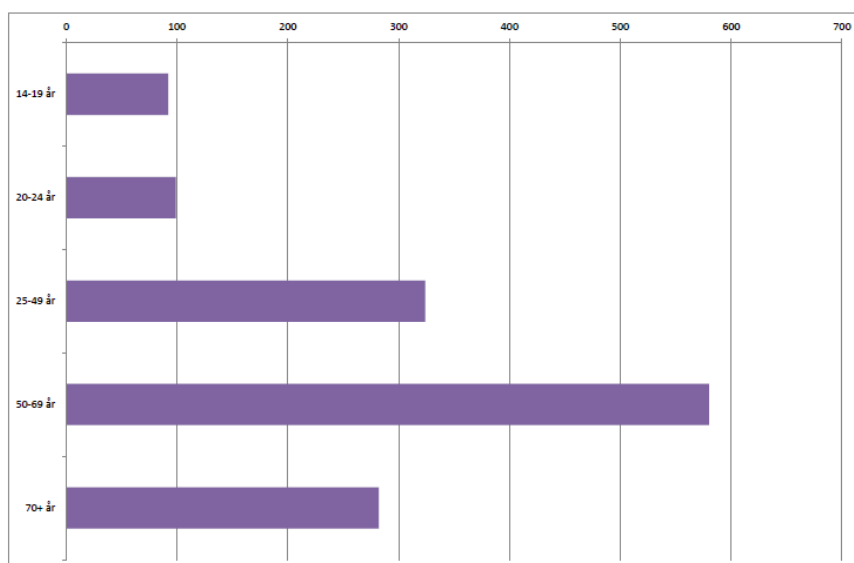
Spørgeskemaet er sendt ud til kontaktpersoner for medlemsorkestre i Dansk Amatør Orkester Samvirke (DAOS) og Dansk Amatør Orkesterforbund (DAO). I alt 52 orkestre har svaret fordelt på 35 DAOS-orkestre og 17 DAO orkestre. Det fremgår af resultaterne, at i alt fem af orkestrene er deciderede musikskole-orkestre, og besvarelser fra disse er i enkelte tilfælde trukket ud af statikken for at undgå skævvridning af det reelle medlemsbillede i orkestrene.

Geografisk er orkestrene fordelt over hele landet, men lige som tilfældet er med eleverne, er der en overvægt af besvarelser fra Fyn. Fynske orkestre udgør 11 af de 52 besvarelser.

5. Aldersfordeling

Amatørorkestrene er blevet bedt om at oplyse aldersfordeling, der som ventet viser en overvægt af medlemmer over 50 år:

Aldersfordeling i orkestre, som ikke udelukkende henvender sig til musikskoleelever

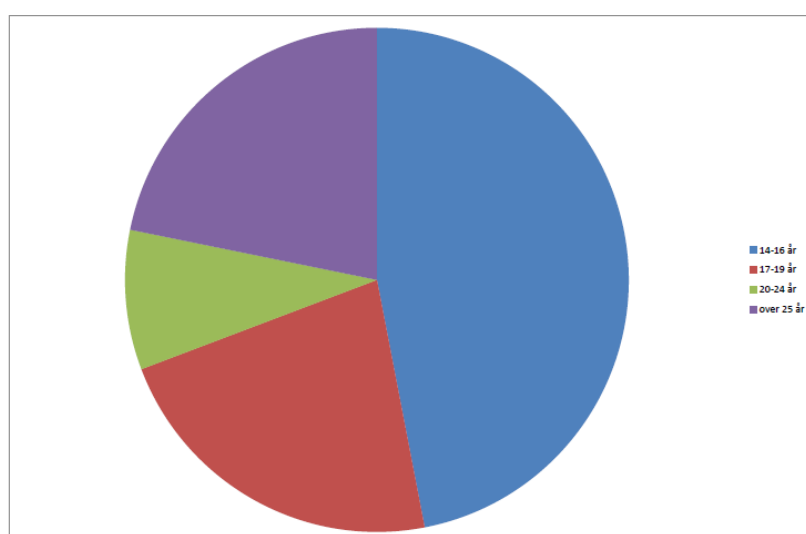

Orkestre er også blevet bedt om at oplyse, hvor mange medlemmer i hver af ovenstående aldersgrupper, der har meldt sig henholdsvis ind i og ud af orkestret de forløbne to år, og bortset fra gruppen over 70 år, hvor der er et lille overskud af udmeldelser, viser billedet éntydigt, at der er meldt flere ind end ud i alle aldersgrupper.

Musikskolerne er blevet spurgt om, hvor mange medlemmer i deres orkestre, der i sæson 2010-2011 var i alderen 14-16 år (grundskole), 17-19 (ungdomsuddannelse), 20-24 år (voksne unge), over 25 år (uden for musikskolelovens rammer).

Aldersfordeling i musikskole-orkestre som oplyst af musikskolerne

Aldersgruppe	antal
14-16 år	603
17-19 år	286
20-25 år	115
Over 25 år	280
I ALT	1284

Heraf fremgår klart, at det store frafald sker ved overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse, og det fremgår af musikskolernes bud på årsager, at netop denne overgang med større krav til skolearbejdet og længere transporttid samt i et vist omfang flytning til efterskole er væsentlige årsager til, at mange elever falder fra på dette tidspunkt.

Imidlertid er det primært gruppen unge og voksne over 17 år, som har interesse for amatørorkestrene. Også her er musikskolerne blevet bedt om bud på årsagerne, og igen er gymnasiets krav en væsentlig årsag ligesom flytning på grund af uddannelse går igen i flere svar. De fleste har dog ingen konkrete bud på årsager.

6. Kendskab til amatørorkestre i lokalområdet

På spørgsmålet om, hvorvidt de har kendskab til lokale amatørorkestre har 34 ud af 48 musikskole-elever svaret ja, og de 33 har også været til koncert med et lokalt amatørorkester. Men kun 22 af eleverne, altså under halvdelen, er medlem af et lokalt amatørorkester.

30 % af eleverne ikke har kendskab til lokale amatørorkestre i nærheden af, hvor de bor.

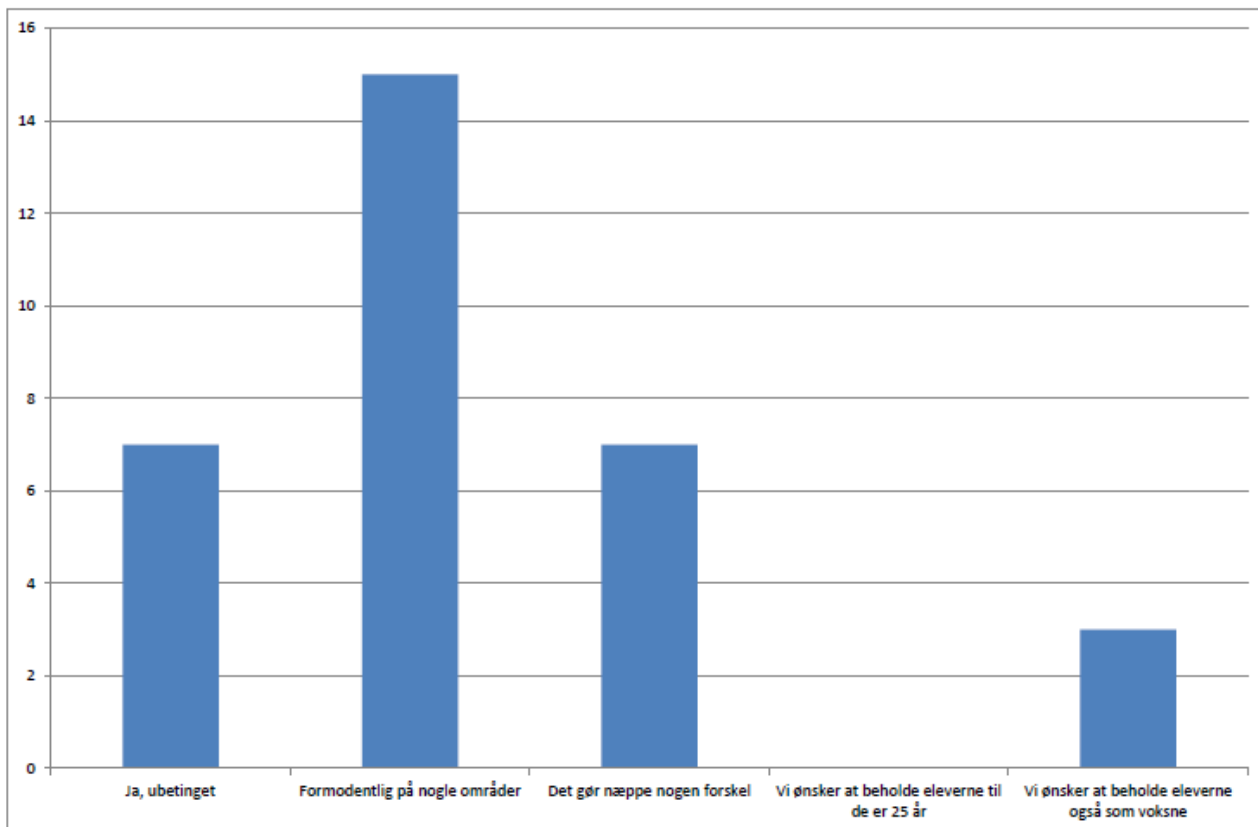
Musikskolerne er blevet spurgt, om de har kendskab til, om såvel nuværende som tidligere elever i den undersøgte aldersgruppe spiller i lokale amatørorkestre uden for musikskolen.

Lidt over halvdelen svarer, at nuværende elever spiller i lokale amatørorkestre, mens lidt under halvdelen har kendskab til, at tidligere elever gør. Kun få musikskoler har imidlertid besvaret spørgsmålet om, hvor mange elever, det drejer sig om.

7. Fra musikskole til amatørorkester

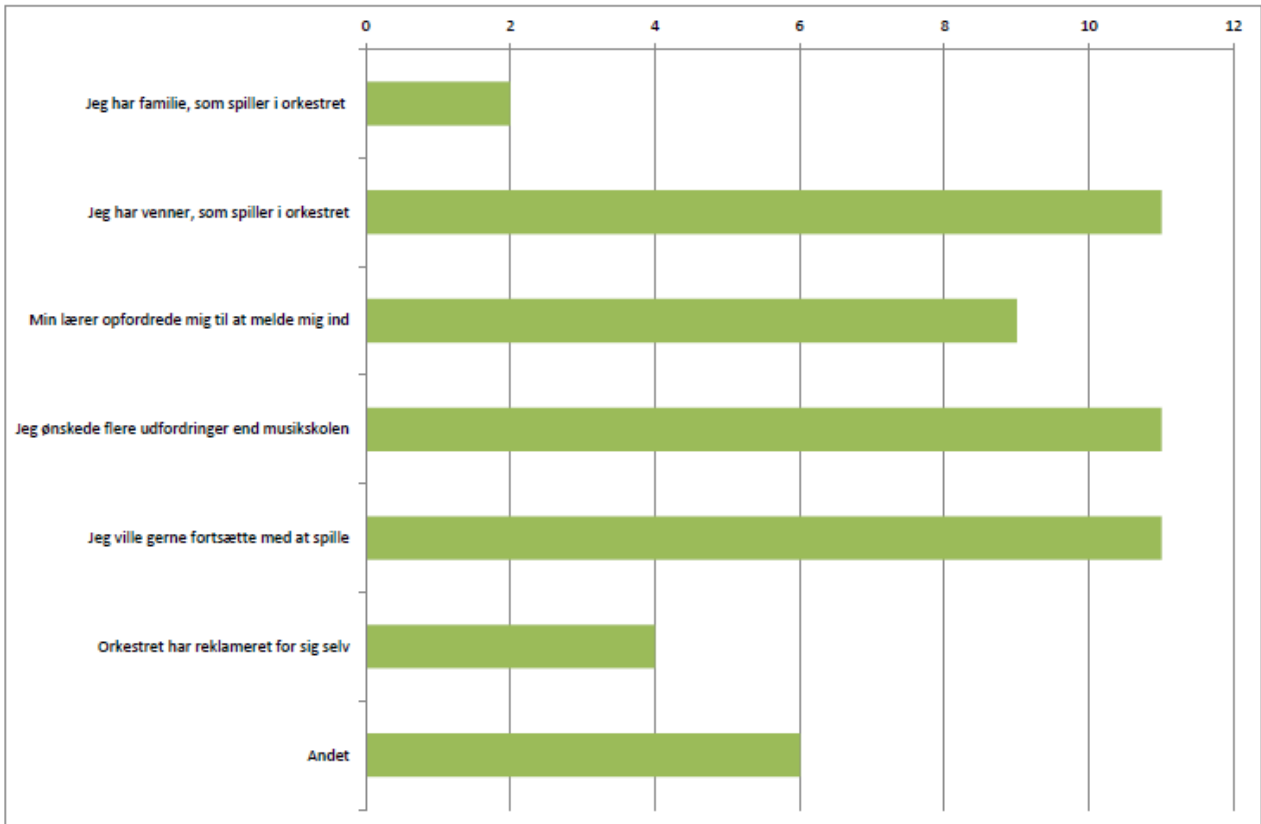
De fleste musikskoler har i deres vedtægter en målsætning om at **"skabe forudsætninger for livslang, aktiv deltagelse i musiklivet som udøvere og lyttere"**. Musikskoleeleverne bør dermed være en naturlig del af amatørorkestrenes fødekæde, ligesom de er en del af fødekæden for det professionelle musikliv. Alle musikskoleelever kan ikke blive professionelle, og det er heller ikke meningen!

Musikskolerne er i nærværende analyse blevet spurgt, om det vil være en fordel for musikskolen at samarbejde med de lokale amatørorkestre med henblik på at få elever, der forlader musikskolen, til at fortsætte deres musikudøvelse i amatørorkestrene. Kun 7 skoler kan se en ubetinget fordel, mens de fleste ikke tillægger sagen stor betydning.

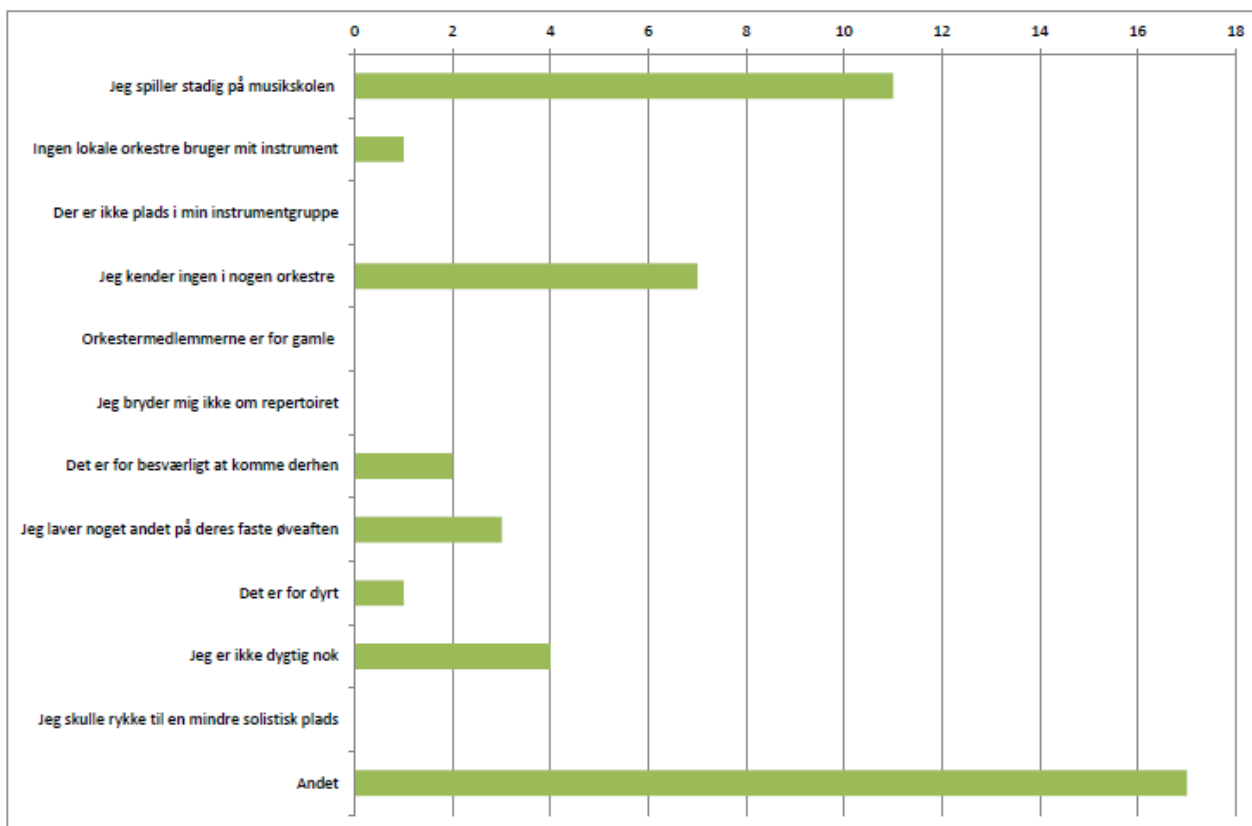

På spørgsmålet om, hvorvidt musikskolen opfordrer dygtige elever til at opsøge lokale amatørorkestre, svarer flertallet af musikskoler dog "ja", ligesom mere end halvdelen af musikskolerne svarer ja til, at en eller flere lærere er tilknyttet et lokalt amatørorkester som dirigent, instruktør, assistent eller almindeligt medlem. 30 ud af de 32 medvirkende musikskoler svarer endvidere ja til, at de gerne formidler kontakt til relevante lærere, hvis et orkester henvender sig med et behov.

Spørger man musikskole-eleverne, hvordan de fik idéen til at melde sig ind i et lokalt amatør-orkester, er venner og familie, større udfordringer og musiklærerens opfordringer de væsentligste parametre.

Spørger man omvendt, hvorfor de ikke spiller i et lokalt amatørorkester, er vanskeligere at finde den røde tråd:

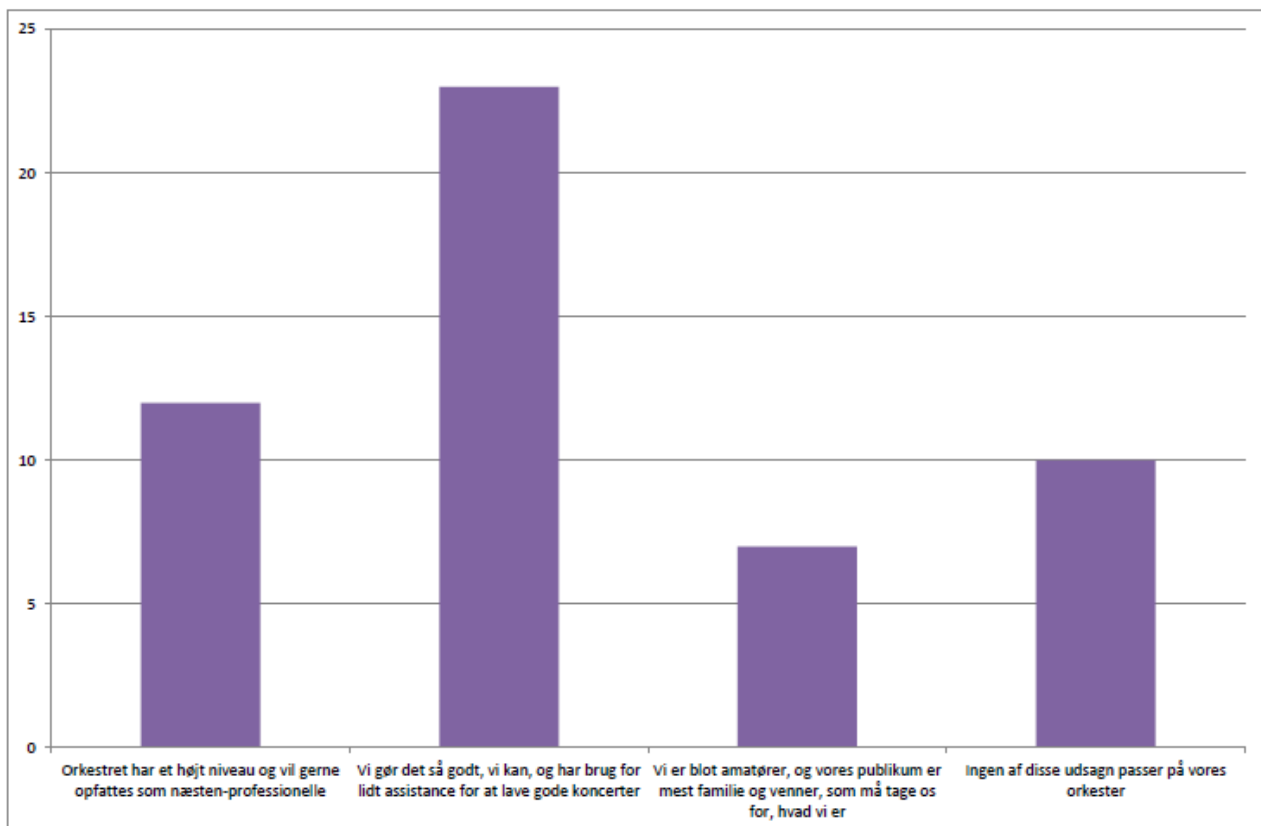
De tilhørende kommentarer indeholder alle forventelige kommentarer, om end en enkelt skiller sig ud: *"jeg er ikke interesseret i amatørorkestre, da jeg i mere 11 år har fået undervisning i violin."*

8. Valg af orkester

En væsentlig del af spørgsmålene til musikskoleeleverne handler om, hvad der er vigtigt for dem, når de skal vælge amatørorkestre. Over halvdelen af eleverne har angivet, at medlemmernes alder, orkestrets størrelse og hvor ofte, orkestret øver, er væsentlige parametre, mens kun knap en fjerdedel lægger vægt på at kende nogen i orkestret i forvejen. Interessant, når man tænker på, at hovedårsagen til, at de har meldt sig ind deres nuværende orkester er, at de havde venner eller familie i orkestret i forvejen.

Næsten alle elever (96 %) angiver orkestrets generelle spilloveau som afgørende vigtigt eller ret vigtigt. Orkestertype og repertoire har betydning for lidt over 70%, mens de fleste ikke synes, det er vigtigt at blive vist til rette af en coach.

Orkestrene er i deres del af undersøgelsen blevet bedt om at svare på, hvor professionelt anlagte, de opfatter sig selv:

8.1 Det daglige arbejde

Eleverne er også blevet bedt om at angive, om de opfatter en række elementer i orkestrets arbejde som plusser eller minusser. Den absolutte topscorer er koncertrejser til udlandet, hvor over 90% af besvarelserne anfører et stort eller lille plus og kun ganske få et lille minus. Til sammenligning gennemfører kun omkring 30% af orkestrene jævnligt koncertrejser til udlandet.

Også øveweek-ender med både musik og socialt samvær er et ønske fra 75% af eleverne, her kan lidt over halvdelen af orkestrene honorere ønsket.

Bedre overensstemmelse mellem elevernes ønsker og de faktiske arbejdsforhold i orkestrene er der, når man spørger til antallet af koncertprogrammer om året. Flertallet af eleverne gerne ser tre eller flere programmer på et år, mens 2-3 koncertprogrammer er det mest almindelige ambitionsniveau.

Den største overensstemmelse finder man, når talen går på mødepligt til prøverne. 87% af orkestrene oplyser, at sådan er det hos dem, og godt 70% af eleverne synes, det er et stort eller lille plus, mens 15% opfatter det som et stort eller lille minus.

8.2 Optagelse og mødepligt

Til trods for et udtalt ønske om et generelt højt spileniveau, er der flere elever, som vil opfatte en obligatorisk optagelsesprøve som et minus end som et plus, og ingen vil anse det for at være et stort plus.

Heller ikke en holdning om, at der skal være plads til alle uanset instrument er populær. Cirka 25% af eleverne vil opfatte det som et plus, mens over 60% vil opfatte det som et minus. Den restende gruppe oplyser, at det ikke er vigtigt for dem. Til gengæld synes over 80% af eleverne, at en optimal fordeling af instrumenter er et stort eller lille plus.

Omkring halvdelen af orkestrene tilstræber en optimal fordeling af instrumenter, mens godt en tredjedel spiller med dem, der er, og doublerer om nødvendigt.

8.3 Dirigent, instruktører og assistenter

Orkestrets dirigent har afgørende betydning for de unges lyst til at spille med. Flest angiver, at det er et stort plus, at dirigenten er en dygtig og pædagogisk instruktør, lidt færre at han/hun også er en inspirerende kunstner, men i begge spørgsmål mener over 90 % af eleverne, at gode dirigentkompetencer er et plus.

Mere blandede udsagn er der omkring instruktører og assistenter.

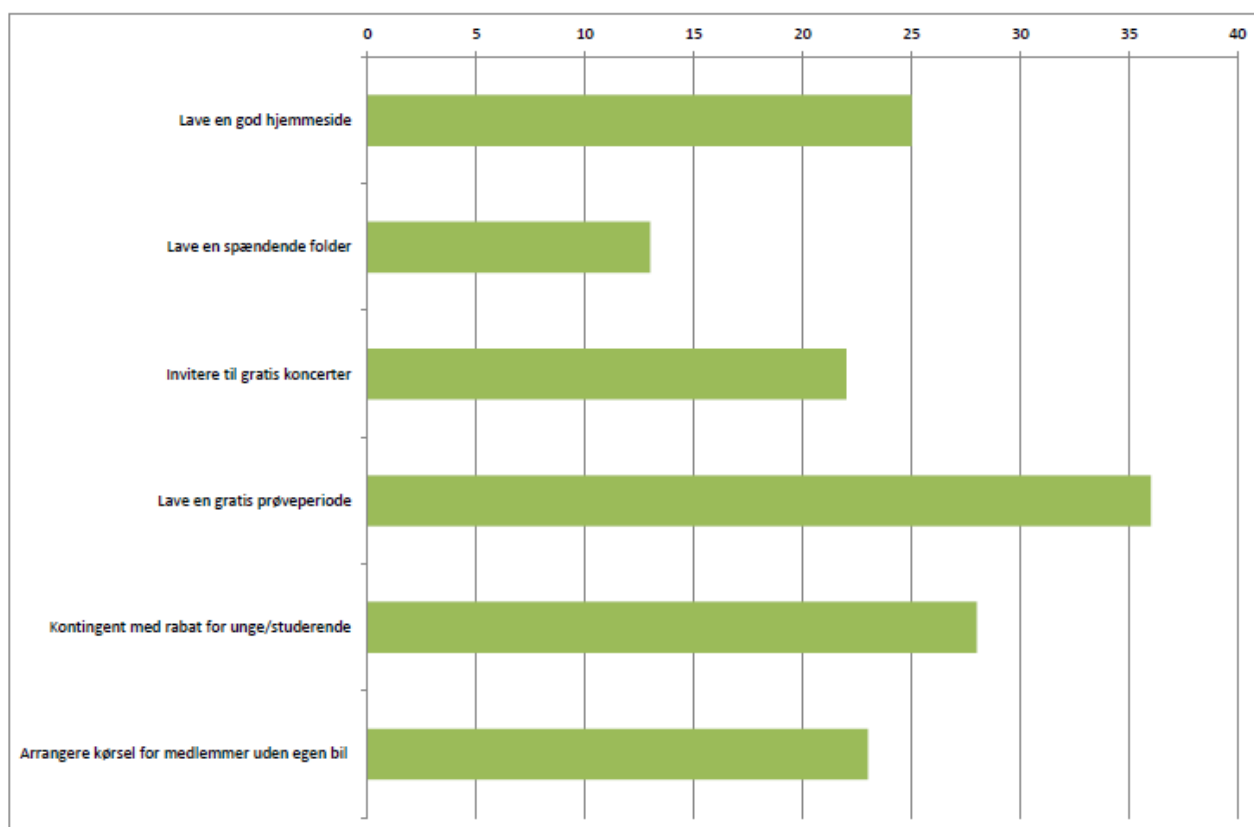
Godt 80 % af eleverne anser det for et plus med professionelle instruktører på alle grupper, en vare som knap halvdelen af orkestrene helt eller delvist kan levere. Derimod er det ikke et hit, hvis de professionelle spiller med i orkestret som gruppeledere og soloblæsere. Næsten halvdelen af eleverne synes, det er et decideret minus, og det er da også kun en fjerdedel af orkestrene, som har organiseret sig på den måde. Til gengæld er der bred enighed om at betalte assistenter i form af professionelle musikere eller musikstuderende ikke er nogen dårlig, om end under halvdelen synes, det er et plus, hvis assistenterne er MGK elever. Kun godt en tredjedel af orkestrene benytter som hovedregel betalte assistenter i forbindelse med koncerter, flest musikstuderende og færrest MGK-elever.

9. Hvad kan orkestrene gøre for at tiltrække de unge

Til sidst har vi spurgt eleverne, hvad de mener, orkestrene kan gøre bedre for at tiltrække flere unge.

Spørgsmålet er stillet med 15 svarmuligheder fordelt i tre afdelinger, som nedenfor behandles enkeltvis.

Spørgeskemaet rummede desuden mulighed for at komme med andre idéer i fri tekst, en mulighed, som kun få af de unge benyttede sig af.

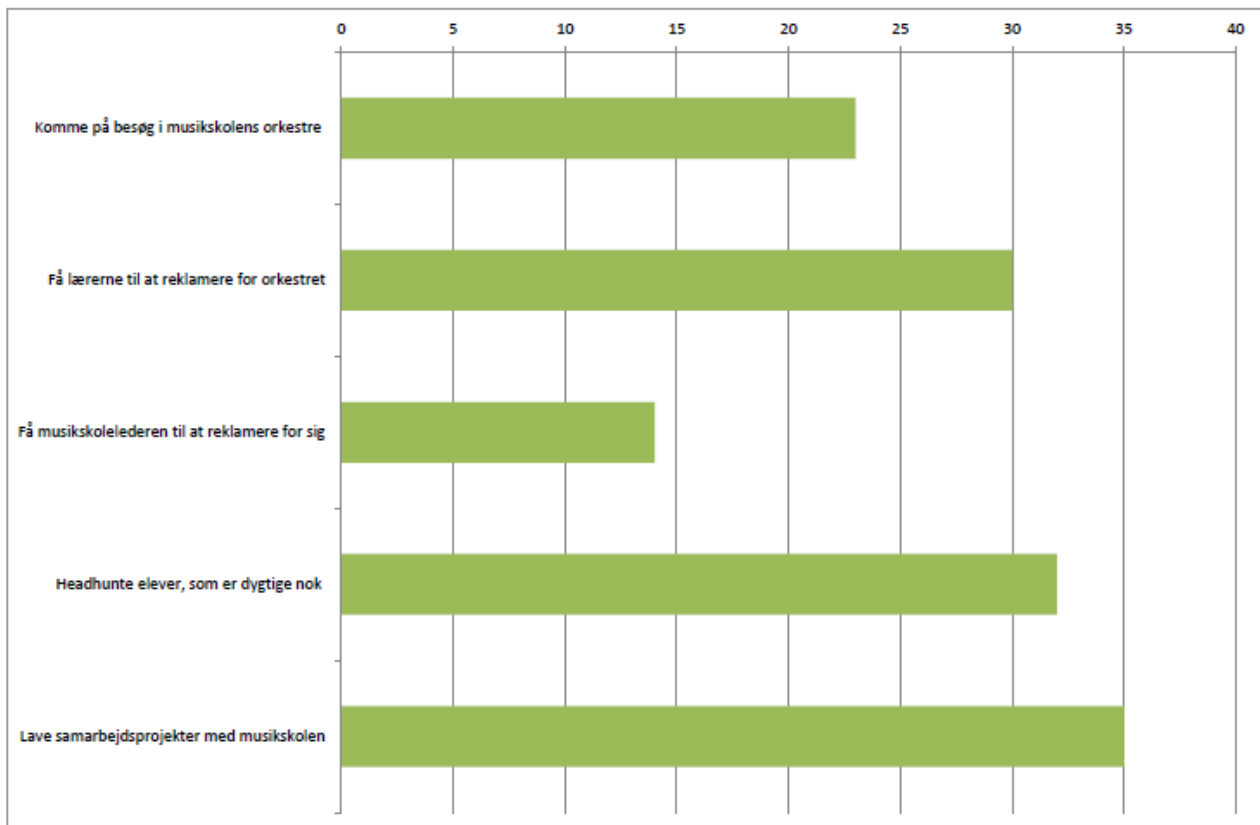

Pris er en vigtig parameter for de unge, som i mange tilfælde er studerende på lavt budget.

På orkestretsiden er der til gengæld enorme variationer i, hvad medlemskab koster, og hvilke

rabatordninger, der eventuelt findes. Det dyreste orkester koster 2400 kr. om året for såvel voksne som unge, mens det billigste er gratis for begge parter. Det er ikke usædvanligt, at unge studerende betaler det halve af voksenprisen, og der er også en del orkestre, som lader unge under uddannelse spille med gratis.

Et enkelt orkester tilbyder endog refusion af togbilletter foruden gratis medlemskab.

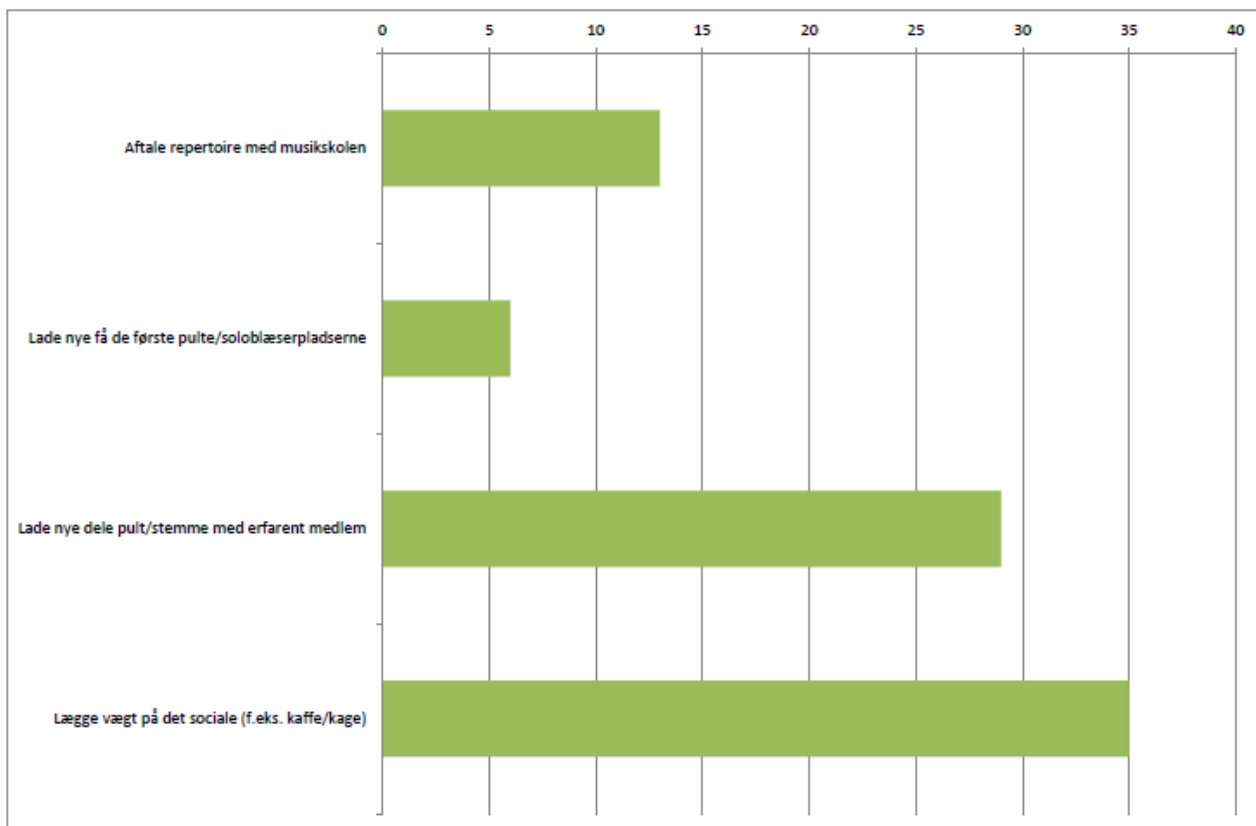

En musikskole, som aktivt samarbejder med de lokale amatørorkestre om at få musikskole-eleverne helskindede over broen fra undervisningsorkestre til (lang-)varig deltagelse i amatørorkestre står også højt på elevernes liste.

Samarbejdsprojekter, hvor man lærer hinanden at kende, og instrumentallærernes kendskab til orkestrene + engagement i at motivere eleverne, er sammen med orkestrenes personlige headhunting af dygtige elever vigtige elementer i rekrutteringen.

Såvel amatørorkestrene som musikskolerne er også blevet spurgt om deres samarbejdsrelationer. Mange har valgt slet ikke at svare, og en del af svarene er enten et nej til, at der har fundet samarbejde sted, eller en tilkendegivelse af, at et forsøg på samarbejde ikke har opfyldt forventninger eller båret frugt i det hele taget.

Enkelte steder fungerer samarbejdet til gengæld øjensynligt vældig godt, mens nogle få musikskoler ikke ønsker at engagere sig i amatørorkestrenes rekruttering, fordi de foretrækker at beholde eleverne i musikskolens egne orkestre.

Flertallet af de unge vil foretrække at dele pult/stemme med erfarne orkestermedlemmer, og kun nogle få ønsker fra start at besætte de udsatte, solistiske poster. Til gengæld synes de allerfleste, at det sociale liv i prøveaftræners pauser er vigtigt. Se også afsnittet om det daglige arbejde, udlandsrejser og øveweekender.

Også musikskoler og amatørorkestre er blevet spurgt om, hvilke idéer de har til samarbejde omkring brobygning for orkestereleverne. Svarene er spredte, men indeholder dog nogle idéer arbejde videre med.

Såvel musikskoler som orkestre er også blevet spurgt, om de har idéer til, hvad DAOS eventuelt kan bidrage med. Også her er svarene spredte og ret forskellige, men to ting går igen: En holdningsbearbejdning af "modparten" og fælles stævner og koncerter. Det kan man vel oversætte til, at der er i hvert fald nogle steder er lyst og vilje til at lære hinanden at kende, ikke bare på det personlige plan, men også hvad angår arbejdsformer, forventninger, behov og målsætninger.

10. Hvad gør vi nu

For den, der for alvor er interesseret i at lede efter løsninger eller finde svar på spørgsmål, som ikke umiddelbart er berørt i denne rapport, vil der være både information og inspiration at hente i de detaljerede besvarelser i bilag 1 (musikskoleelever), bilag 2 (amatørorkestre) og bilag 3 (musikskoler).

Materialet indeholder mange udførlige beskrivelser af, hvordan man har forsøgt at løse rekrutteringsproblemer lokalt, og et stort antal idéer til, hvilke tiltag, der kan eller bør afprøves i fremtiden. Der er både lavpraktiske løsninger, der kan iværksættes på kort sigt, og opfordringer til at lave fælles stævner og koncerter, hvor unge og voksne kan opleve, hvad den anden part har at byde på. En del besvarelser giver desuden udtryk for et ønske om holdningsændringer hos den anden part.